

La dimensió econòmica del sistema alimentari a l'àrea metropolitana de Barcelona: Abast, reptes i oportunitats

MARÇ 2017

Resum executiu

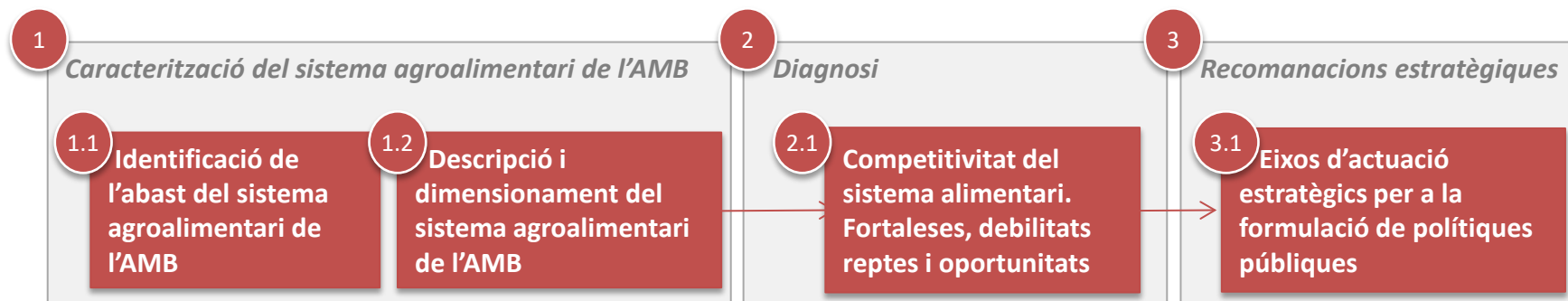
Institut Cerdà

Abast i continguts de l'estudi

Aquest estudi caracteritza el sistema agroalimentari en sentit ampli. Exposa una visió preliminar dels seus principals elements, aprofundint en els **actors i actius principals** a l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

El sistema agroalimentari està estretament relacionat amb tot un seguit d'**elements de funcionalitat** econòmics, socials, culturals, ambientals i territorials. En l'informe es revisen aquestes funcions i en la diagnosi s'avalua en quina mesura els actors i actius que conformen actualment aquest sistema estan contribuint a **maximitzar aquestes funcions**.

El **procés de treball** seguit ha estat el següent:

*Identificació dels trets fonamentals de les baules de la cadena, dels actius relacionats i dels elements de funcionalitat del sistema, tot exposant empreses, institucions i altres **ens representatius**, així com les **magnituds dimensionants**.**

*Valoració dels recursos o **factors de competitivitat** del sector agroalimentari de l'AMB, així com les principals àrees de millora. Enumeració dels **àmbits** que requereixen atenció per **potenciar** el sistema alimentari de l'AMB.*

*Exposició de **línies d'actuació i recomanacions** per a consolidar i potenciar el sistema alimentari de l'AMB, per tal de potenciar les diverses funcions del sistema.*

*Es treballa amb la informació disponible sobre ens i magnituds relatius a l'AMB. En el cas de no comptar amb dades específiques de l'AMB, es recorre a dades de Catalunya, de la Província de Barcelona o de Barcelona ciutat.

1. **Visió global del sistema agroalimentari a l'Àrea Metropolitana de Barcelona**
2. Caracterització del sistema agroalimentari a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, identificant reptes i oportunitats en cada àmbit
3. Eixos estratègics i propostes d'actuació

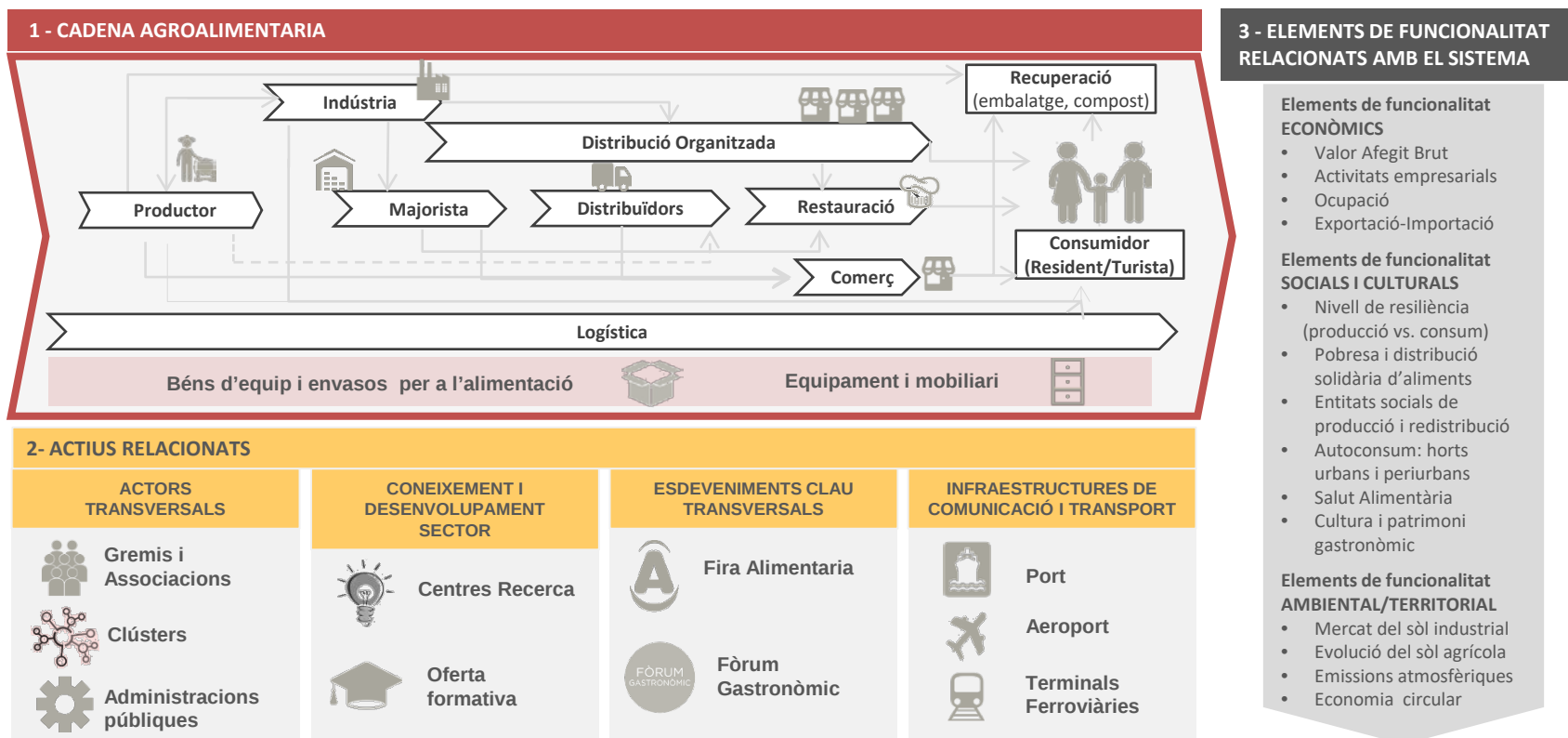
1. Visió global del sistema agroalimentari a l'Àrea Metropolitana de Barcelona

El sistema agroalimentari compta amb un eix troncal estructural, la cadena agroalimentària, i tot un conjunt d'actius relacionats:

- La **cadena agroalimentària (Bloc 1 figura inferior)** es compon de diferents baules i actors econòmics interrelacionats que participen en les activitats d'agregació de valor dels productes i serveis alimentaris, des de l'aprovisionament de matèries primeres fins que els productes arriben al consumidor final.
- Dins el sistema agroalimentari tenen un rol fonamental tot un seguit de **col·lectius i entitats que l'impulsen**, en promouen la recerca i el seu desenvolupament, i la seva evolució en sentit ampli; així com **infraestructures de comunicació i transport i espais d'intercanvi comercial** que el connecten amb la resta d'Espanya i del món **(Bloc 2 figura inferior)**.

A més a més, el sistema agroalimentari ha de complir un conjunt de **funcions econòmiques, socials, culturals, mediambientals i territorials (Bloc 3 figura inferior)**.

En el gràfic següent es representa el sistema agroalimentari i els elements de funcionalitat relacionats amb aquest, d'una forma sintètica:

1. Visió global del sistema agroalimentari a l'Àrea Metropolitana de Barcelona
2. **Caracterització del sistema agroalimentari a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, identificant reptes i oportunitats en cada àmbit**
3. Eixos estratègics i propostes d'actuació

2. Caracterització del sistema agroalimentari a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, identificant reptes i oportunitats en cada àmbit

A continuació es caracteritzen els diferents elements representats en el gràfic de la pàgina anterior (pàg. 5), agrupats en **10 blocs temàtics**:

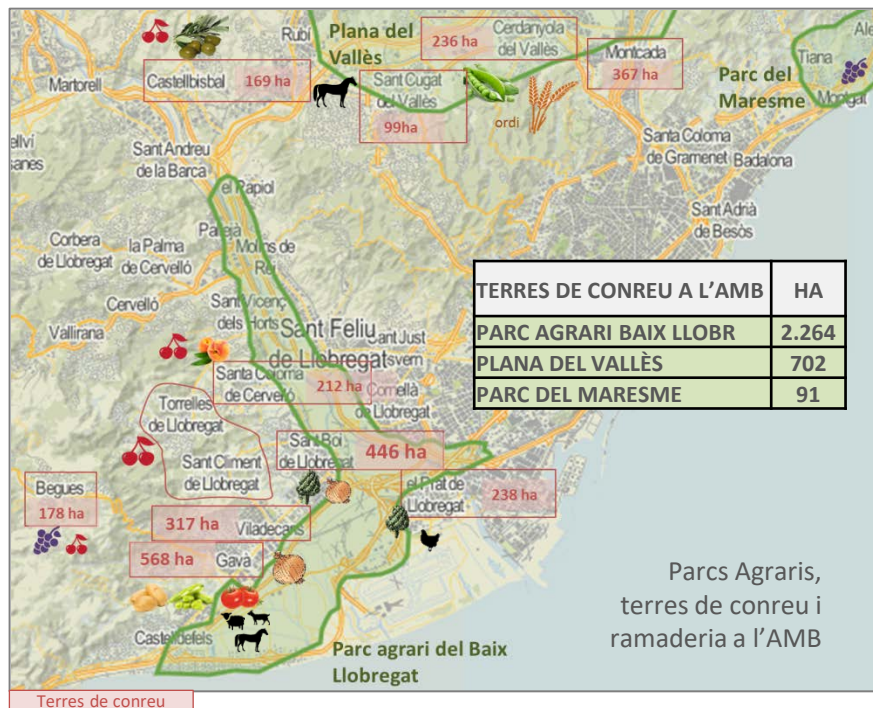
1. Superfície i producció agrícoles
2. Indústria alimentària i béns d'equip relacionats
3. Majoristes, distribució i logística alimentaris
4. Comerç alimentari
5. Restauració
6. Societat i consumidor
7. Recuperació, malbaratament i economia circular d'aliments i envasos
8. Actors transversals relacionats amb l'agroalimentació
9. Coneixement i desenvolupament del sector agroalimentari
10. Infraestructures i esdeveniments clau relacionats amb l'agroalimentació

De cadascun d'aquests blocs temàtics, en les següents pàgines es fa una síntesi de **trets destacables**, **magnituds** més significatives, se n'exposen els **actors i actius** més representatius, se n'esmenten els elements de **funcionalitat** relacionats i se'n fa una **valoració qualitativa** de les seves potencialitats i de les seves àrees de millora.

2.1. Superfície i producció agrícoles

L'AMB és una regió eminentment **consumidora**. La superfície agrícola s'ha reduït del 39% al **6%** degut a la forta urbanització, i una part dels espais agroforestals que han sobreviscut a la urbanització han quedat en situació d'abandonament. En aquest mapa es mostren els principals Parcs, superfícies agrícoles i explotacions agrícoles i ramaderes:

A l'AMB, el sector primari genera 30M€ de Valor Afegit Brut (VAB) (2012). Hi treballen 952 persones (2015), repartides en 1.022 explotacions (2013).*

La producció a l'AMB es basa en l'**agricultura**, la major part de les empreses estan situades al **Baix Llobregat**, especialment al seu **Parc Agrari**. Es tracta d'**explotacions petites i mitjanes familiars**. Els conreus més significatius són la carxofa, el tomàquet, la patata, l'ordi, la vinya i les cireres. Per altra banda, compta amb 315 explotacions **ramaderes**, on destaquen de forma significativa els cavalls. La **pesca** és residual.

'Zona densament urbanitzada amb un 6% de superfície agrícola'

- Presència del **Parc Agrari del Baix Llobregat**, polígon agrari d'activitat econòmica privada amb un projecte propi. Concentra la major part de terres de conreu de l'AMB (2.264 Ha) i està situat en una zona amb condicions climatològiques i d'aprovisionament d'aigua adequats.
- **Teixit ric de productors** agrupats a través de programes com **Xarxa de Productes de la Terra o El Camp a Casa**, que donen suport al coneixement i la comercialització dels productes locals.
- Creixement del **relleu generacional** al camp. Entrada de nous agricultors amb una filosofia **empresarial i d'agroecologia**.

- La producció està molt per sota de les necessitats de consum. A excepció d'alguns productes com la carxofa, i en menor grau, enciams i algunes verdures de fulla, les **possibilitats d'auto proveïment** són pràcticament nul·les.
- Mancances estructurals al **Parc Agrari**, com les instal·lacions, els sistemes de distribució i la depuració de l'aigua, la fragmentació parcel·laria o els horts abandonats.
- Existeix **recorregut per a la major rendibilitat de la superfície agrícola de l'AMB**, amb actuacions per a la recuperació de terres abandonades, formació del personal treballador i gestor dels conreus, incorporació de nous agricultors, mesures per a l'increment de la productivitat, mecanització...

2.2. Indústria alimentària i béns d'equip relacionats

'La seu de grans empreses fabricants'

La indústria agroalimentària genera 1.959M€ de Valor Afegit Brut (VAB) i 30.392 llocs de treball a l'AMB. A nivell Catalunya, aquesta indústria genera el 23,7% de les vendes netes d'Espanya i el 22,7% del seu VAB.

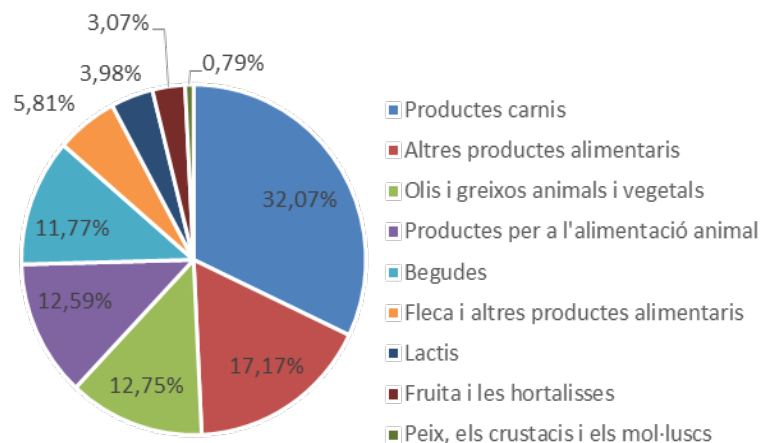
Així com succeeix en altres sectors, hi conviuen grans empreses (10%) amb PIME's (90%). Hi ha una progressiva integració vertical, més enllà de la pròpia indústria: les baules anteriors i posteriors, és a dir, el sector primari i el majorista, cada cop realitzen més activitats de transformació. Hi ha força activitat d'R+D+i, tot i que força localitzada a les empreses més grans i als centres de recerca catalans.

- L'agroalimentació és el **segon sector industrial a Catalunya** i el primer en volum de negoci i ocupació. A l'AMB es concentra una bona part de les **seus centrals de les principals empreses industrials** espanyoles, nacionals i internacionals, així com una bona representació d'empreses de béns d'equip especialitzades en **tecnologia per a l'alimentació**.
- El sector està desenvolupant nous productes "veggies" i "reals" (sense sucre, greixos, additius, etc).
- Des de diferents grups empresarials o mixtes s'està incidint en la millora de la composició **nutricional dels aliments**, el desenvolupament d'aliments funcionals, de la nutricosmètica i de la nutrició esportiva.

- Les empreses catalanes, sobretot les **PIME's**, tenen més dificultats per accedir a l'R+D+i i a **tecnologia de transformació, envasat i logística** alimentàries.

Categories d'aliments i begudes més importants segons el tipus de producte, a Catalunya (volum de negoci en M€)

Font: Informe anual de la indústria a Catalunya (2015)

Quant a la indústria catalana de **béns d'equip**, un **36%** correspon a empreses relacionades amb l'**alimentació**. Els darrers anys s'han desenvolupat **noves tecnologies**, destacant el segment de la maquinària de processament i la maquinària per envàs i embalatge, tot plegat impulsat pels canvis en els hàbits de consum i per les mesures higiènico-sanitàries, cada cop més estrictes.

2.3. Majoristes, distribució i logística alimentaris

‘Els majoristes i Mercabarna, elements clau per al comerç local i per a la distribució internacional catalana’

Els majoristes de producte fresc són un col·lectiu format eminentment per **empreses familiars** i molt concentrat a l'AMB, dins de **Mercabarna**. En els darrers anys s'ha produït una evolució molt positiva dins d'aquest sector, quant a professionalització, integració vertical i concentració d'empreses. Segons Alimarket, de les 100 primeres empreses espanyoles de distribució alimentària de 2015, 11 estan ubicades a Barcelona. **Mercabarna**, amb més de 700 empreses i més de 7.500 treballadors, és **un dels principals clústers alimentaris del sud-oest d'Europa**.

‘Concentració i globalització en la logística alimentària’

Així com a la resta del món, la logística i distribució alimentària a Catalunya està cada cop més **concentrada en operadors globals** capaços de realitzar qualsevol de les fases de transport de la cadena, des de l'aprovisionament fins la distribució d'última milla. En el cas de les **cadena de distribució organitzada**, la logística o bé la subcontracten a grups especialistes o bé la realitzen les pròpies cadenes. Altres grups serveixen a les **cadena de restauració** i de **conveniència**, convivint amb un altre segment d'operadors que distribueixen al **comerç i restauració independents**.

En termes generals, l'**oferta de sòl industrial i logístic** a l'AMB és escassa. La **taxa de disponibilitat** a Barcelona és de **3,91%** (3T 2016). El contracte més significatiu signat darrerament ha estat amb Amazon, per a una plataforma logística al Prat de Llobregat de 60.000m².

* Font: Mercabarna

- **Xarxa de distribució** alimentària ben desenvolupada, tant a escala espanyola com a escala internacional.
- **Mercabarna** com a espai logístic de referència a Espanya i Europa, en contínua internacionalització, que combina la importació amb la comercialització de producte local (18'7% producte català; 55'2% del producte resta Espanya*).
- Agrupa un gran nombre d'operadors **majoristes**, entre els quals compta amb empreses familiars que han crescut i són referent al sector. És una peça fonamental per al petit comerç.

- Tant al Port com a l'Aeroport (més en el Port, doncs hi circula més mercaderia alimentària), el **procés d'inspecció duaner** és lent i resta agilitat a la cadena de distribució. Enfront a aquest fet, molts operadors opten per vies alternatives.
- Manca de noves **rutes i connexions internacionals** marítimes i aèries.

Salvesen
Logística

STEF

ID
LOGISTICS

Logifrio

XPO Logistics

Con-way
FREIGHT

DHL

TNT

2.4. Comerç alimentari

‘El petit comerç perd quota, la distribució organitzada satura el mercat i emergeix el comerç online’

El comerç aporta 2.177 M€ de VAB i genera 73.359 llocs de treball*.

A l'AMB hi ha 20.433 comerços detallistes (Camerdata, 2016). Des dels anys '80, amb l'aparició dels formats moderns, el **comerç alimentari ha anat perdent terreny a favor de les grans cadenes**. A més a més, els darrers 5 anys ha aparegut el **comerç online**, de la mà de les grans cadenes o d'empreses noves especialitzades que ofereixen una alternativa més còmode i extensiva en horaris al client. També han emergit alguns comerços de petita dimensió regentats per ciutadans immigrants, amb horaris molt més extensos.

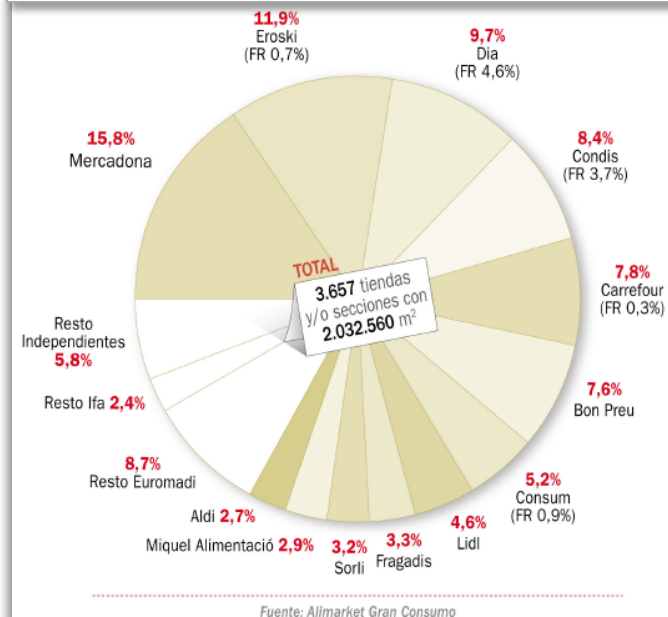
El format de major quota és el **supermercat** (liderat per Mercadona i Eroski); el **discount** va guanyant terreny i la botiga especialista cau poc a poc. **Internet** és un canal poc significatiu encara, però ja té un 1% de quota, i creix a un fort ritme.

Els mercats municipals són infraestructures clau per al comerç alimentari. A l'AMB hi ha **99 mercats municipals, 16 de pagès i 6 itinerants**. Barcelona és una **ciutat referent** en mercats, sent la ciutat del món amb més mercats, s'hi concentren el 40% del total de l'AMB. L'**aprovisionament** als mercats es fa majoritàriament a través de Mercabarna.

- Renovació de la **xarxa de Mercats Municipals** de Barcelona i d'alguns de la resta de l'AMB (Hospitalet del Llobregat, Sant Feliu del Llobregat). Són espais modernitzats i amb horaris i serveis adaptats a les necessitats dels clients.
- Desenvolupament d'una **xarxa de Mercats de Pagès** (16 a l'AMB) a través dels quals es comercialitza el producte local directament al consumidor.

- El **petit comerç alimentari local** i alguns Mercats Municipals han canviat poc les darreres dècades i estan menys adaptats als hàbits de compra i consum del ciutadà jove o jove-adult digitalitzat i sense temps.
- Possibles riscos de **seguretat alimentària** degut a l'obertura de força nous petits comerços els darrers anys, i al creixement dels circuits curts de comercialització, menys rigorosos en l'establiment de mesures de control i traçabilitat.

Repartiment de la superfície comercial de base alimentària a Catalunya (Desembre 2015)

* Aquestes dades inclouen tant el comerç minorista com el comerç majorista.

2.5. Restauració

‘La gastronomia, un gran actiu a recolzar i potenciar’

La restauració aporta 1.312 M€ de VAB, 26.664 Activitats Econòmiques i 132.497 treballadors.

A Catalunya hi ha una **restauració de gran qualitat**, tant a nivell d'aliments com de **mètodes i processos culinaris**. La **innovació** en aquest sector ha estat molt important els darrers 25 anys a Catalunya, i la cuina catalana ha aconseguit un gran prestigi. Al 2016 s'ha reconegut com a **Regió Europea de la Gastronomia**.

Els principals segments de restauració són el comercial (restaurant independents, cadenes i nous serveis online), el de les col·lectivitats (centres de salut, educatius i empreses) i l'hoteler, on es fusionen turisme i gastronomia.

- Gran **patrimoni gastronòmic**, tant d'aliments com de receptes i plats.
- Regió de referència i **reconeguda en gastronomia**, tant a nivell nacional com internacional. Només a l'AMB es compta amb **31** restaurants amb almenys una **Estrella Michelin**.
- Oferta de **restauració** de qualitat i variada amb una gran representació de la cuina tradicional catalana.

Alguns dels restaurants amb estrelles Michelin a Barcelona:

TICKETS

:dis frutur
Restaurant · BARCELONA

ABaC
Restaurant
Hotel

- La **despesa en alimentació dels turistes** va ser un 10% de la despesa total durant el viatge, un percentatge baix respecte altres ciutats europees (Font: ICOB ESADE – Vitriues d'Europe, 2014).
- Una bona part de l'oferta de restauració passa **desapercebuda entre els turistes**, que demanen aquells plats i restaurants dels que més promoció s'ha fet. En zones fortament turístiques, sovint es tracta d'una cuina massiva i de qualitat mitja.

Un gran nombre d'ingredients i plats confirmen el patrimoni gastronòmic català.

Distintius i reconeixements a la cuina catalana:

EXEMPLES de segments de restauració

Cadenes

Restauració independent

Online: restauració a domicili.li

JUST EAT

Hoteleria

CATALONIA
- HOTELS & RESORTS -

Restauració col·lectiva

sodexo

2.6. Societat i consumidor

‘Un consumidor multicanal, cada cop més sensibilitzat per la sostenibilitat i pels efectes de la salut en l’alimentació’

- A l’AMB hi viuen 3.239.337 habitants i es preveu que es mantingui **estable** en els propers 10 anys, així com el consum. El 84’25% de la població de l’AMB és d’origen català o de la resta d’Espanya. De la població d’origen estranger destaquen llatinoamericans, europeus i africans.
- Durant els últims 10 anys, el **nombre de turistes que visiten Catalunya s’ha incrementat en un 24%**, i la major part dels visitants venen d’altres països d’Europa (França, Regne Unit, Alemanya i Itàlia). Durant l’any 2015, la ciutat de Barcelona va acollir a més de 8 milions de turistes.
- El **hàbits de compra i consum** han variat en els darrers anys: un ciutadà digitalitzat, amb menys temps i més informat va integrant poc a poc un estil de compra multicanal, concentrant les seves compres en el temps i en 2-3 establiments. El consumidor d’avui compra sota criteris de conveniència (en formats, nivell d’elaboració) i cada cop és més conscient dels efectes de l’alimentació en la salut i busca productes frescos i “reals” (sense sucres, additius, etc), i incorpora cada vegada més criteris de sostenibilitat (com el corrent del *Slow Food* i “Km.0”).
- L’interès en menjar sa i proper ha fet créixer l’interès pels **horts urbans**, que alhora compleixen **funcions socials (cohesió, inclusió, lleure) i educatives**.
- Pel que fa a la **salut alimentària**, els principals reptes són la reducció del sobrepès (l’any 2015 un 49% de la població catalana té sobrepès); els trastorns alimentaris (bulímia i anorèxia), que afecten aproximadament a un 2% dels joves catalans; i les al·lèrgies i intoleràncies alimentàries, que s’estima que la seva incidència és d’un 20% (OMS).
- A més a més, degut a la manca de recursos econòmics, a Espanya un 6,6% de la població té dificultats per mantenir una alimentació suficient. És per aquest motiu que existeixen entitats i associacions que treballen per abastir els segments de la població més desafavorits, duent a terme **distribució solidària d’aliments**.

- **Àrea de consum quotidiana** força gran (3.239.337 habitants i més de 8 milions de turistes (any 2015)).
- El **consumidor** cada cop es preocupa més per portar una **alimentació sana i equilibrada**, prioritzant el producte fresc i “real” (sense sucres, sense additius, etc).
- **Canals socials** força actius i ben organitzats que procuren la recaptació i **repament d’aliments**.

- Tot i una cada cop major sensibilització dels efectes de l’alimentació en la salut, hi ha força espai de millora quant a la **salut alimentària**, especialment en un canvi de patrons de consum cap a una alimentació més saludable.
- A Catalunya, 1 de cada 4 persones (23’5%) es troba en situació de risc de pobresa i un 6’6% de les famílies té dificultats per a una **alimentació suficient i equilibrada**. La xarxa d’entitats del tercer sector per a la distribució solidària d’aliments treballa per pal·liar aquesta situació.

2.7. Recuperació, malbaratament i economia circular d'aliments i envasos

‘Una major recuperació i la minimització del malbaratament, eixos centrals per a caminar cap a una economia circular’

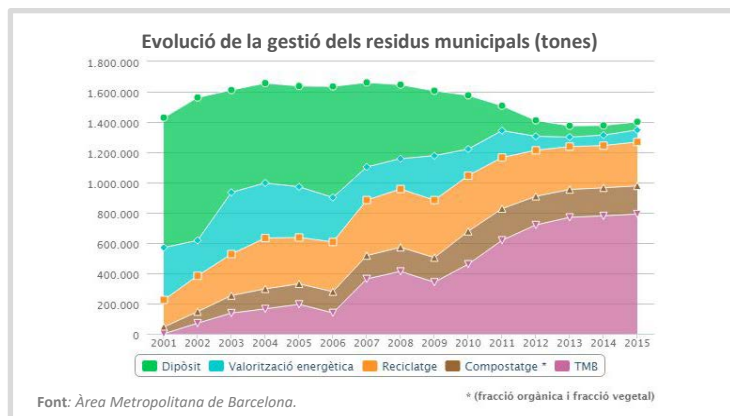
Treballar cap a una **economia circular** és indispensable en l'àmbit agroalimentari, és una àrea d'actuació urgent tant per les institucions públiques i les empreses com per part de la pròpia ciutadania. A més, la normativa és cada cop més exigent amb les famílies i les llars.

El Programa General de Prevenció i Gestió de Residus i Recursos de Catalunya (PRECAT20) ha establert uns objectius pel 2020, alineats amb els objectius europeus, com incrementar la recollida bruta fins al 60% com a mínim.

A l'AMB es consumeixen 3,74 milions de tones d'aliments, de les quals 1,183 milions de tones són residu alimentari i 0,262 milions de tones són malbaratament alimentari.

Gestió de residus

- En el sector agroalimentari, les principals tipologies de **residus generats** van ser la matèria orgànica i els envasos lleugers. El percentatge de **Recollida Selectiva Bruta** a l'AMB va ser del **34'02%** i a Catalunya del 38'93%.

- Per tal de gestionar tots aquests residus, a l'Àrea Metropolitana de Barcelona hi trobem múltiples **instal·lacions**. El principal **tractament** dut a terme als residus de l'AMB és el Tractament Mecànic Biològic (TMB). L'any 2015 suposava el 56,6%, seguit del reciclatge amb un 20,3%.

Malbaratament alimentari

- A Catalunya es malbaraten 35Kg per persona i any. Les famílies són les principals responsables (58% del volum total), però també el comerç (26%) i la restauració i el catering (16%).
- Des de les 3 esferes socio-econòmiques (empreses, administracions públiques i societat civil) s'està actuant per prevenir i minimitzar el malbaratament, per la redistribució dels aliments sobrants en bon estat i per a la sensibilització i conscienciació d'empreses i famílies sobre la dimensió del malbaratament i la necessitat de reduir-ne el seu abast.

- Infraestructures i esforç a l'AMB per a la recollida selectiva i el tractament de residus (21 instal·lacions a l'AMB dedicades a la gestió de residus).
- Iniciatives per reduir el malbaratament com *Pont Alimentari*, *La Alimentación no tiene desperdicio* (AECOC), o des de les Admin. Públiques, poc a poc van sensibilitzant la població i redistribueixen els excedents alimentaris en bon estat.

- Nivell de malbaratament alimentari** a Catalunya actualment **elevat**, sobretot a les llars.
- Taxa de recuperació i reciclatge** de residus encara molt per sota dels objectius establerts per la UE (34% actual vs. 60% objectiu).

2.8. Actors transversals relacionats amb l'agroalimentació

Gremis i Associacions

Catalunya compta amb un gran nombre d'**associacions**, amb actuació regional o nacional, en tots els esglaons de la cadena: a la producció (com la Unió de Pagesos), a la indústria (on trobem, per exemple, la FECIC), entre els majoristes (ASSOCOME), a la distribució i retail (CEDAC, Assoc. Mercats Munic. de Catalunya, etc.), a la restauració (Gremi de restauració de Barcelona), i entre el consumidor final (ACCA entre d'altres). Com a entitat transversal, destaca AECOC, que agrupa a més de 27.000 socis, molts dels quals són empreses fabricants i distribuïdores i de productes alimentaris.

Clústers relacionats amb l'agroalimentació

Catalunya presenta un total de 7 **clústers** de la indústria agroalimentària (6 dels quals estan dins de la xarxa de clústers d'ACCIÓ i 1 està gestionat per Mercabarna), essent la **regió europea amb més concentració d'indústries d'aquest sector**.

Participació de les Administracions Públiques

Les **Administracions Públiques** catalanes amb competències a l'AMB (Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona, Àrea Metropolitana de Barcelona, Ajuntaments dels 36 municipis, Consell Comarcal del Barcelonès) estan implicades en nombrosos àmbits dins del sector agroalimentari, on destaquen la **internacionalització**, la **recerca**, el **talent**, els **espais agraris**, el comerç, la gestió i recuperació de l'aigua, entre d'altres.

Clústers relacionats amb el sector agroalimentari a Catalunya

- Presència de 7 clústers alimentaris i l'impuls d'ACCIÓ, sectorials (ex. Innovati, Innovacc) i transversals (ex. Catalonia Gourmet, Foodservice Cluster).
- Sector d'alt **interès** i amb força àmbits d'actuació per part de les **Administracions Públiques**.
- **AECOC** com a ens d'integració i desenvolupament de la indústria i distribució alimentàries.

- Possibles **ineficiències** derivades de la **concurrència** de múltiples Administracions i entitats actuant sobre els diferents àmbits.

2.9. Coneixement i desenvolupament del sector agroalimentari

Parcs i Centres de Recerca

A l'AMB, es troben **4 Parcs de Recerca**, cadascun amb Centres de Recerca especialitzats en àrees i temàtiques relacionades amb l'alimentació que es troben molt actius.

A més, la Xarxa de Referència en Tecnologia d'Aliments (**XaRTa**) i l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentària (**IRTA**) són entitats que tenen un paper destacat en la recerca en l'àmbit del sistema alimentari.

Oferta Formativa

Dins l'AMB es troben diferents entitats formatives que ofereixen una **àmplia oferta de graus i cursos** de formació relacionats amb el sector agroalimentari, principalment en els àmbits de la nutrició i salut (la UB és el centre que presenta l'oferta més àmplia en aquest camp), ciència i tecnologia dels aliments (on destaca el paper de la UAB) i la restauració (EHTB i ESHOB entre d'altres). Els **centres de formació** relacionats amb el sector primari estan més presents fora de l'AMB.

Parc de recerca UAB

Centre de Recerca en **Sanitat Animal (CRESA)** UAB, IRTA

Centre de Recerca en **Agrigenòmica (CRAG)** CSIC, IRTA, UAB, UB

Centre d'Investigació **Ecògica i Aplicacions Forestals (CREAF)** UAB, IRTA, Generalitat, IEC, UB, CSIC

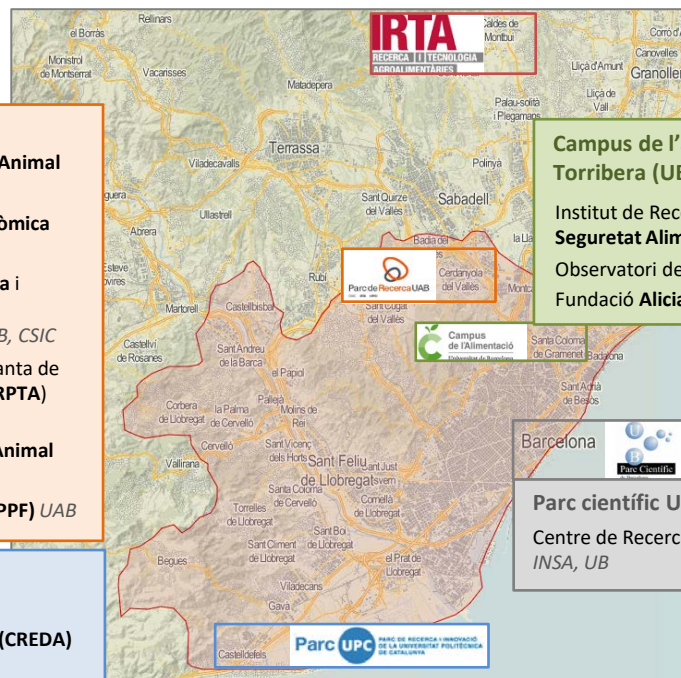
Centre Especial de Recerca **Planta de Tecnologia dels Aliments (CERPTA)** UAB

Servei de Nutrició i Benestar Animal (**SNBA**) UAB

Planta Pilot de **Fermentació (PPF)** UAB

Parc UPC Castelldefels

Centre Recerca en **Economia i Desenvolupament Alimentari (CREDA)** UPC, IRTA

Campus de l'alimentació de Torribera (UB)

Institut de Recerca en **Nutrició i Seguretat Alimentària (INSA)** UB

Observatori de l'Alimentació (**Odela**)
Fundació **Alicia** (Alimentació i Ciència)

Parc científic UB

Centre de Recerca en **Toxicologia (CERETOX)** INSA, UB

- Existència de 4 grans **Parcs de recerca** i 10 grups professionals de recerca dins d'aquests espais treballant en temàtiques relacionades amb l'agroalimentació
- Es compta amb unes **infraestructures** de qualitat i un **personal** altament qualificat.
- Gràcies a l'esforç realitzat els darrers anys per part de l'Administració i tots els ens vinculats, l'**R+D+I a Catalunya** està tenint un **impacte** significatiu en el sector agroalimentari.
- **Àmplia oferta formativa** de grau mitjà i superior.

- Els resultats de la **recerca i el desenvolupament** no sempre són transferits a les empreses. Cert desconeixement de les necessitats de les empreses sobre investigació; alhora, es fan projectes sense una aplicació directa a l'empresa. En aquest sentit, els clústers fan una funció d'enllaç fonamental.
- Manca d'una **formació superior dirigida a perfils directius** o joves que hi vulguin accedir, de caire transversal (*Food Management*).

2.10. Infraestructures i esdeveniments clau relacionats amb l'agroalimentació

Infraestructures de comunicació i transport

A la província de Barcelona s'exporten 2,7M de tones i s'importen 9,3M de tones de producte alimentari. En termes de quantitat, destaca el trànsit d'importació (77,5%), tot i que les exportacions de productes agroalimentaris han crescut un 15% durant els últims 4 anys. Destaca la importació de soja, olis i greixos i l'exportació de carns i begudes.

Respecte als mitjans de transport, l'intercanvi de mercaderies d'alimentació es realitza principalment a través del **transport marítim i carretera** (99% del total de les tones transportades, 2015).

El **transport marítim** és la primera via d'importació de productes alimentaris i begudes (67% del total, 2015). En canvi, l'exportació es realitza majoritàriament a través de la **via terrestre** (61%, 2015). El **transport aeri** és minoritari (representa un 6% del total de tones de mercaderies alimentàries). El **transport ferroviari** és residual: durant el 2015, es van transportar unes 5.000 tones de productes alimentaris per ferrocarril, de les quals un **94,2% era tràfic d'importació**.

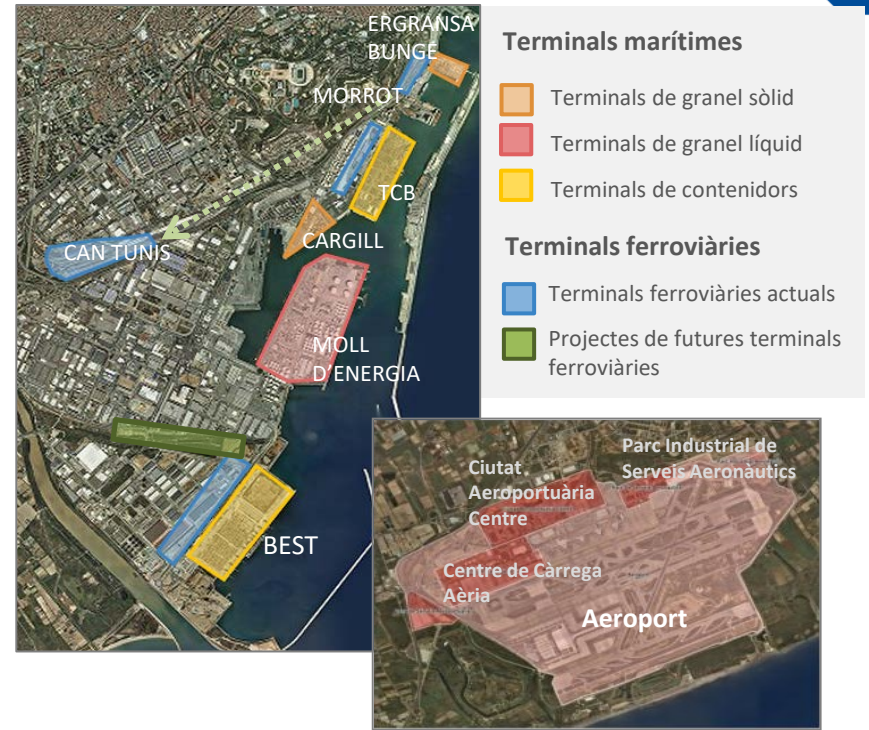

- Les exportacions creixen a un ritme constant, i al 2015 es va arribar a un marge de cobertura del 94'4% en termes econòmics.

Recinte firal i esdeveniments clau

Dins l'AMB es troba el recinte firal **Fira de Barcelona**, que compta amb dos grans espais: Montjuïc i Gran Via. És la seu de diversos esdeveniments relacionats amb l'alimentació, on destaquen:

- **Alimentària.** Es tracta d'un saló internacional de l'Alimentació i Begudes que el 2016 va acollir a més de 140.000 visitants de 140 països.
- **Fòrum gastronòmic.** És el saló per a la restauració, hoteleria i col·lectivitats.

- Tant al Port com a l'Aeroport (més en el Port, doncs hi circula més mercaderia alimentària) el **procés d'inspecció duaner** és lent i resta agilitat a la cadena de distribució. Enfront a aquest fet, molts operadors opten per vies alternatives.
- Manca de rutes i de **connexions internacionals** marítimes i aèries.
- Baix desenvolupament del transport aeri i ferroviari de mercaderies alimentàries.

- Celebració de **fires** especialitzades de prestigi, especialment la Fira Alimentària que, cada any, rep més de 140.000 visitants de 140 països.

1. Visió global del sistema agroalimentari a l'Àrea Metropolitana de Barcelona
2. Caracterització del sistema agroalimentari a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, identificant reptes i oportunitats en cada àmbit
3. **Eixos estratègics i propostes d'actuació**

3. Eixos estratègics i propostes d'actuació

Tenint en compte l'actual capacitat de resiliència del sistema agroalimentari i els vectors d'evolució de l'agroalimentació a present i futur – tecnologia i digitalització, multicanalitat, conveniència, internacionalització i economia circular- i considerant les potencialitats i àrees de millora identificades de cadascuna de les baules de la cadena i actius, es proposen els següents àmbits d'actuació:

1

Sostenibilitat agrícola i espais agraris

Propostes

1. Optimització dels espais agraris i de l'ús del sòl agrícola

Aturar el procés de pèrdua de superfície agrícola, recuperant-ne tota la que sigui possible per donar-li un ús econòmic, productiu i sostenible.

2. Producció agrícola sostenible i accessible

Fomentar un model d'explotació agrària més professionalitzat, digne i eficient, donant oportunitats a la gent jove. Millorar la comercialització dels productes locals, així com el seu coneixement per part de la ciutadania.

Àrees de treball

- Identificar i **protegir les zones agràries en risc** de ser urbanitzades.
- **Recuperar els espais agrícoles** en mal ús o sense ús (terres abandonades, horts desatesos).
- Actuar per a l'optimització de la distribució de l'**aigua**, la millora de les instal·lacions i un major ús dels mitjans de depuració.
- **Impulsar l'activitat agrícola**, assegurant la màxima productivitat de les terres llaurades.
- Contribuir a l'**evolució de la professió "agricultor"**, tot dignificant i modernitzant el lloc de treball.
- Identificar **col·lectius** susceptibles d'incorporar-se a l'agricultura i establir un procés d'**integració** adequat.
- Promocionar la **producció agrícola de proximitat**, seguint treballant de la mà de les iniciatives ja en marxa (com Xarxa de Productes de la Terra o El Camp a Casa).

2

Transferència tecnològica

Propostes

3. La tecnologia al servei de la indústria catalana

Transferir capacitats tecnològiques recentment desenvolupades per les empreses de béns d'equip a un major nombre d'empreses agroalimentàries.

Àrees de treball

- Facilitar el **coneixement i la implantació de tecnologies** relacionades amb la transformació, envasat i logística d'aliments i begudes per part de les **PIMES** catalanes.
- Crear **mecanismes de transferència del coneixement i d'enllaç** entre els fabricants de tecnologia i les empreses susceptibles d'incorporar-la.

Connectivitat internacional

Propostes

4. Plataforma logística agroalimentària

Promoure el desenvolupament de l'AMB com a plataforma logística internacional i de consum.

Evolució del petit comerç i facilitació de la multicanalitat

Propostes

5. Distribució de proximitat adaptada a la multicanalitat

Preparar l'AMB per al creixement i consolidació de la compra multicanal i desenvolupar empreses dedicades a la logística alimentària multicanal.

6. Innovació i Competitivitat del petit comerç

Conèixer el petit comerç alimentari i els seus principals segments avui, i fer-ne una projecció a futur. Impulsar la seva adaptació a les necessitats, hàbits i preferències del consumidor d'avui, quant a la multicanalitat i l'experiència de compra.

Àrees de treball

- Planificar i gestionar la mobilitat per evitar que la **congestió** impacti en la competitivitat del transport de mercaderies i la distribució.
- Seguir promovent les **connexions intercontinentals i transoceàniques** del port i l'aeroport de Barcelona. Seguir treballant per **promoure el transport ferroviari**.
- Millorar de la **qualitat dels serveis d'inspecció fronterera** i els tràmits administratius de les mercaderies.
- Afavorir la transició cap a **flotes amb tecnologies menys contaminants**.
- Potenciar la **implantació d'empreses logístiques** a l'AMB.

Àrees de treball

- Considerar en la planificació territorial el creixement potencial de la demanda de sòl en les **àrees periurbanes**. Promoure la **creació de noves empreses** relacionades amb la comercialització i distribució capil·lar d'aliments.
- Estudiar l'**impacte del comerç multicanal** en els locals comercials i els seus accessos, per preveure la necessitat d'implantació de més espais de càrrega/descàrrega, centres de recollida, etc.

- Analitzar i obtenir una **visió actualitzada** del petit comerç a l'AMB, inferint-ne l'evolució a partir de les principals tendències.
- Acompanyar al petit comerç en la **diferenciació** del seu negoci, sensibilitzant-lo de la necessitat de satisfer un consumidor exigent que demanda multicanalitat i experiència de compra.

5

Producció i consum segurs i responsables

Propostes

7. Conscienciació del consumidor amb el malbaratament d'aliments i el consum responsable

Contribuir a l'economia circular en l'àmbit domèstic, reduint el malbaratament alimentari i incrementant el reciclatge per part de la ciutadania.

8. Consumidor sensibilitzat en l'efecte de l'alimentació en la seva salut

Millorar la salut i la qualitat de vida dels ciutadans, a través de l'educació preventiva dels efectes positius d'una dieta equilibrada i sana.

9. Seguretat alimentària al llarg de tota la cadena

Contribuir a la seguretat del consumidor i al prestigi del petit comerç i dels canals curts.

6

Turisme i gastronomia

Propostes

10. La gastronomia catalana com a font d'avantatge competitiu al turisme

Impulsar l'oferta gastronòmica entre els visitants d'altres parts d'Espanya o del món. Incrementar el consum alimentari entre els turistes a través d'iniciatives gastro-turístiques.

Àrees de treball

- Anàlisi de la **dimensió ambiental del sistema agroalimentari** metropolitana. Principals actors, magnituds i identificació de potencialitats i àrees d'actuació.
- Impulsar mesures per **sensibilitzar** i que la ciutadania contribueixi a fer un consum responsable i sostenible i per reduir el malbaratament
- Identificar mesures per facilitar a les famílies el reciclatge de residus.
- Intensificar l'**educació alimentària**, des dels mitjans massius, però també aprofitant els espais i equipaments urbans i periurbans especialitzats: Parc Agrari, Mercabarna, mercats municipals.
- Major **coordinació** entre diferents **iniciatives i entitats** per tal de definir estratègies i plans d'acció alineats i sinèrgics (Administracions Públiques, Associacions, Clúster AINS, Comunitat RIS3CAT d'Alimentació Saludable).
- Reforçar activitats per a la garantia d'accés a una **alimentació suficient i equilibrada** per a tots els col·lectius socials.
- Realitzar **estudis** sobre el nivell de **seguretat alimentària** en el petit comerç i en els canals curts. Emissió de mesures per a un major control de la traçabilitat i el compliment de les normatives vigents.

Àrees de treball

- Promoció de la gastronomia catalana entre el turisme,
- Reforçant l'associació de la **marca Barcelona** amb la Cuina Catalana.
 - Major exposició als **reconeixements i segells** ja disponibles.
 - Campanyes de **comunicació** institucionals offline i online.
 - Treball amb els actors del sector turístic per **fusionar** en major mesura l'oferta de **lleure** i allotjament amb l'oferta **gastronòmica**.

Institut Cerdà

www.icerda.org

@InstitutCerdà

InstitutCerdà